

A HAJÓPADLÓ EMLEKEZIK

„Azt hiszem, hogy az agyonszanált, minden nyomorúsággal megtetézett szegény csonka-Magyarország festőművészei között kevés olyan meglegedett s örömmel dolgozó művész van, mint Vidovszky Béla” – írta 1925-ben az *Élet* folyóirat riportere. A festő majd ötven éven át élt és dolgozott az egyemeletes régi palota, a Munkácsy utca 27. padlástéri műteremlakásában.

Az Amerikát is megjárt kitűnő karikatúrista, Faragó József már 1898 körül ebben az Epreskert közelében álló műhelyben alkotott. 1904-től Kardos Gyula követte néhány évre, aki talentumát főleg bibliai témák érzékletes és drámai megjelenítésében bontakoztatta ki. Faragó és Kardos is tragikus véget ért, előbbi 1906-ban Berlinben, utóbbi 1908-ban Monte Carlóban végzett magával. Utódjuk a lakásban Andaházy Kasnya Béla, a kalandos életű festőművész és köpönyegét könnyen forgató (hol kommunista, hol meg királypárti) politikus lett. 1922-ben kényszerült külföldre, s bár később meg hazatért, a második világháború után újra világgá ment. Buenos Airesben halt meg.

A „Kis Vidovszky”

Első külföldre menekülése után váltotta őt – ahogy kollégái emlegették – „a kis Vidovszky”, akinek alacsony és törékeny termetet adott a sors. De annál nagyobb tehetséget és szorgalmat. Amikor idekerült a házba, már negyvennegyedik évében járt. Érett alkotóvá forrt, aki 1911 óta a szolnoki művésztelepen dolgozott nyaranta, s főként tájképek és enteriőrök mestereként szerzett elismerést. A legfontosabb éves tárlatoknak, köztük a műcsarnoki szalonoknak rendszeres kiállítója. Vidéki kastélyok gyakori meghívott vendége, belső tereinek megörökítője.

Nemcsak Szolnokhoz, hanem Békés megyéhez is szoros szálak kötötték Vidovszky

Bélat. Gyomán született, ahol ma a helytörténeti gyűjtemény és a képtár viseli a nevét.

Szüleivel néhány év múlva Békéscsabára költöztek, ott nőtt fel. Apja Munkácsy Mihály-nak volt gyerekkori pajtása. Vidovszky rajztanári, majd festőművészi oklevelet szerzett, nem sokkal utána az első világháborúban hadifestőként szolgált. Az idézett riport idejére, 1925-re beérkezett művészként, és immár a tágas Munkácsy utcai műterem lakójaként a házasságon is gondolkodhatott. A következő évben nősült. „Feleségével is csendben, visszavonultan élt” – írja róla kismonográfiájában Láng Miklós. Ám azt is olvashatjuk később, hogy hét év múlva ugyanilyen szépen, barátságban és csendben vált el asszonyától. A

következő negyven évben független emberként alkotta izmusoktól és politikai elvárásoktól mentes, finom költőségu munkáit, enteriőröket és tájképeket.

Két Munkácsy

A műtermében is talált elég ihletet, így néhány munkája révén felidézhetjük lakása hajdani részleteit. Elsősorban a dolgozószobát, amelynek udvarra néző, kazettás műteremablaka előtt állt rendszerint az állványa, ugyanitt a zöld falak mellett piros kanapé és oroszlánkörmös sárga fotel terpeszkedett, a könyvespolcon pedig a sötétkék, súlyos Révay lexikonok sorakoztak. A szomszédos hálószobába néhány lépcsőfok és egy boltíves,

drapériával szegélyezett átjáró vezetett fel (ahogy ma is).

Amikor az Ország-Világ riportere 1958-ban, 75. születésnapján meglátogatta, hasonló meglepedettségben találta, mint a kollégája harminchárom évvel korábban. A falakon saját művei közt látható volt két Munkácsy-kép is. „Vidovszky felnéz rájuk – szól a tudósítás –, és elgondolkozva emlékezik: – Munkácsyt és apámat gyermekkori barátság fűzte egymáshoz Békéscsabán, ahol a Lieb-fiú, a későbbi nagy Munkácsy tanult. Még mielőtt Párizsba ment, mintegy hálából a nagyszüleim házánál eltöltött boldog napok emlékére, megfestette ezt a két portrét – olvasható a riportban, amelynek folytatásában a művész így vall: – A 75 év nem teher, ma is az vagyok, aki voltam, nem lettem hűtlen művészi hitvallásomhoz, azt festem, amit érzek. Az alkotáshoz való kedvem pedig – fejezi be – legalább annyi, mint volt, amikor életem első olajképét festettem Gyóni Gézáról.”

Bizony, a népszerű katonaköltő gimnáziumi társa, barátja és házuk albérlője volt valaha Békéscsabán.

1973-ban hunyt el, kilencvenévesen. Utolsó éveiben már nagyon nehezen járókerettel mozgott. Házvezetőnője gondozta. Halála után a lakást a minisztérium az akkor fiatal szobrásznak, Kő Pálnak utalta ki, aki addig egy 27 négyzetméteres XVIII. kerületi panelben lakott a KISZ lakótelepen két kisgyerekével és akkori feleségével, Péterfy Gizella festőművésszel.

Itt kopog a járókeretével

„Nekünk óriási öröm volt, amikor ide följötteünk. De borzalmas fekete volt itt minden. Be is áztunk” – meséli a mester, aki megengedte, hogy nagy múltú műtermébe bepillantsunk.

Egy lakberendezési lap riportjában azt olvastam, hajófedélzethez hasonlítják ezt a műteremlakást. Találónak tartom. A helyiségek közti néhány lépésnyi szintkülönbségek, a falépcsők föl és le, a fakorlátok és a hajópadló mind azt az érzést kelti, mintha egy öreg vitorlás fedélzetén járnánk, a tat és a fedélköz hegyvölgyei közt. A kapitány, Kő mester pedig egy nagy asztalnál ül a műterem oldalában és mesél. Magukról és Vidovszkyról, akinek tisztelői évről évre megjelentek a ház előtt emlékezni, majd amikor lett emléktábla, azt koszorúzni. Mára elmaradoztak, talán meghaltak ők is. Vidovszky Béla születésének százhuszadik évfordulóján, 2003-ban már Kő Pál tanítványai segítettek rendbe hozni az emlékjelet.

Megakad a szemem egy régi enteriőr-képen. Nem Béla bácsi festette – kapom

az információt –, Móricz Sándor műve, aki Szőnyinek volt tanársegédje, s férje a családban oly nevezetes Iringó néninek, Kő Pál nagynénjének – akiről szintén van itt egy portré. És hozzá a történet: Móricz Sándornál agytumort diagnosztizáltak. Iringó néni kivitte kezelésre Stockholmba Olivecrona doktorhoz, aki Karinthy Frigvest is műtötte. Így sikerült meghosszabbítani az életét, ahogy az orvos pontosan megjósolta, hét évvel.

Látom, hogy régi darab a drapéria is a hálószobába átvezető boltíves átjárón, akár szintén lehetne eredeti tartozék. Annál is inkább, mert a lakásról festett egyik régi képen (amelyet a gyomai gyűjtemény bocsátott rendelkezésemre, köszönet érte), hasonló látszik. De ez a vén textil sem Vidovszky-örökség, hozott darab, családi emlék, a Fáy-Maczkó nagypapa hevesi házat díszítette valaha. Azt a házat, amelyet Kő Pál az ezredforduló környékén visszavásárolt, és most egyre inkább oda helyezi át az életét. Főleg miután nyugdíjazását követően ki kellett költöznie a közeli Epreskertből, egyetemi műterméből, ahol, mint köztudott, a szobrász tanszék vezetőjeként, majd rektorhelyettesként tanított hosszú ideig.

Ebben a lakásban, akárcsak Vidovszky Béla, maga is majdnem ötven évet élt már. Itt nőttek fel a gyerekei, Boldizsár és Virág, majd mostani feleségétől, Halassy Csilla szobrászművésztől született kisebb fiai, Benedek és Bálint.

Csilla volt Kő-tanítvány, neki is jónéhány munkája áll köztéren. Kiskörén a Tiszai halász, Hevesen báró Eötvös József és Kemelen Farkas szobra, Egerben Szilágyi Erzsébet büsztje. Itt készültek, ebben a műteremben, de ma már ő is, férje is a vidéki otthonukban alkot.

Kinézek a nagy műteremablakon, és látom az udvar természetes gesztenyefáját, amely jótékony árnyékot tart a széles üvegfelületnek. Az ablak mellett a szobafalon egy fekete öntöttvas sírkereszt függ. Egy föl szármolt felvidéki temetőből való. Csilla gyűjtése.

Vidovszky után a lakásban a falépcsőkön kívül mindössze az a két falikar maradt, amely a drapériás átjáró mellett látszik, meg a műterem fölött csüngő fehér burás, öreg szobalámpa. De Béla bácsi maga is itt maradt valamiképp. „Én még évekig hallottam őt éjszakánként, hogy kopog a járókeretével, hogy jön le ide a lépcsőn a szomszéd szobából és elkezd festeni – mondja Kő mester. – Mindenütt kapaszkodók voltak neki beépítve, és az recsegett még a halála után is, meg a fa padló.”